

2011:12

Vårdplan Alunbruket

Vårdplan, 2011

Jimmy Juhlin Alftberg & Helene Stalin Åkesson

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2011:12

Vårdplan Alunbruket

Vårdplan, 2011
Andrarum socken, 1022
Tomelilla kommun
Skåne län

Jimmy Juhlin Alftberg & Helene Stalin Åkesson

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2011 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2011:12
ISSN 1651-0933

Omslagsfoto: Dansbanan, vy mot norr.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

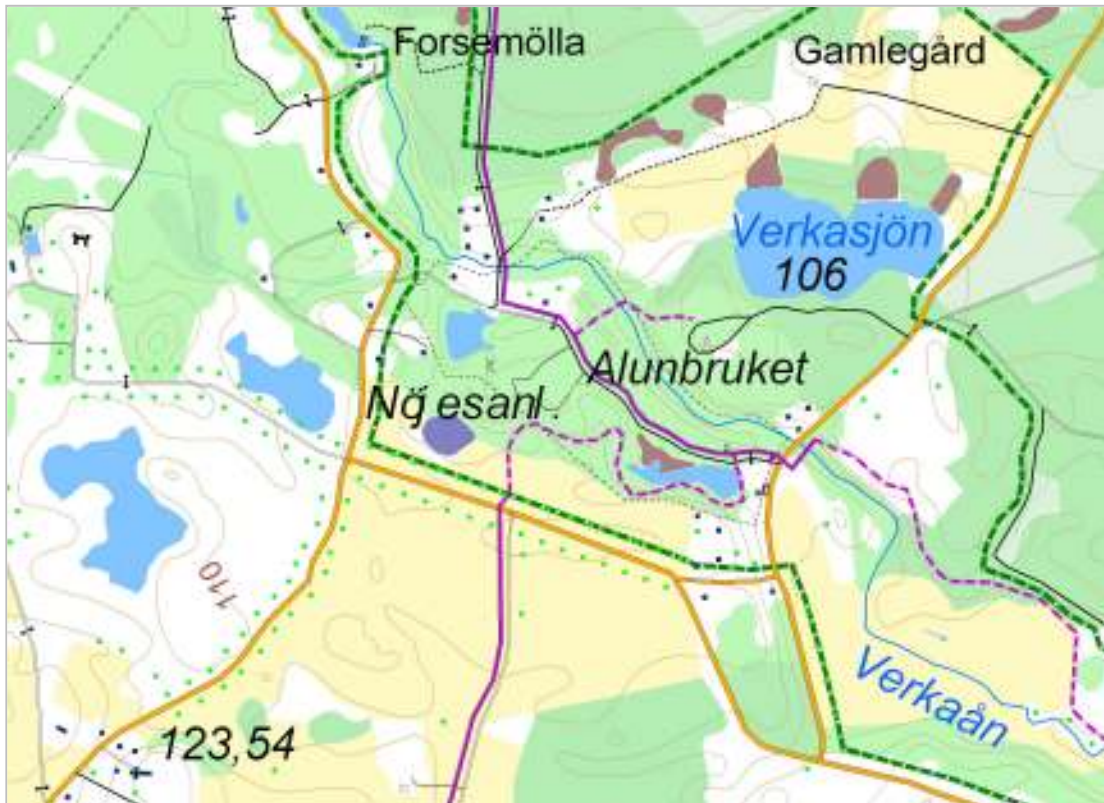
Vårdplan Alunbruket

Innehåll

Administrativa uppgifter	5
Inledning/avgränsningar	5
Dansbanan	5
Historik	5
Skadebild	7
<i>Dansbana</i>	8
<i>Scen</i>	8
<i>Tombola och chokladhjul</i>	9
<i>Biljetter/garderob/loge</i>	10
<i>Kontor</i>	10
<i>Torrtoaletter</i>	10
<i>Servering</i>	11
<i>Dass för serveringspersonal</i>	12
<i>Trappor och bänkar</i>	12
<i>Träd med isolator</i>	13
<i>Stolpar för armaturer</i>	13
<i>Grusad plan</i>	13
<i>Plats för tält</i>	14
Åtgärdsförslag	14
Dagbrott	14
Åtgärdsförslag	15
Slagghögar	15
Åtgärdsförslag	16
Klockstapel	16
Historik	16
Skadebild	18
Åtgärdsförslag	19
Källor och litteratur	21
Tryckta källor och litteratur	21
Digitala medier	21
Informanter	21
Bilaga	22

Tomelilla kommun, Alunbruket markerat

Del av Andrarum socken, Alunbruksområdet i centrum

Administrativa uppgifter

Objekt	Alunbruket
Socken	Andrarum
Kommun	Tomelilla
Beställare	Högestad och Christinehofs fideikommiss
Utförare	Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
Utförandetid	mars – april 2011

Inledning/avgränsningar

Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne har av Högestad och Christinehofs fideikommiss fått uppdraget att upprätta en vårdplan över partiella delar av alunbruksområdet. Planen omfattar byggnadsbeskrivning, skadeinventering och ett åtgärdsprogram. De vårdåtgärder som anges i rapporten bör åtgärdas under perioden 2011-2012, så vida det inte är fråga om normalt årligt underhåll som bör ske kontinuerligt utan anmodan (t ex slyröjning).

De områden/objekt som i huvudsak innefattas av planen är dansbanan och klockstapeln vid jägmästarebostaden. Därutöver görs en kulturhistorisk översikt av slagghögarna i anslutning till dansbanan och dagbrottet.

Generellt sett ska skador i takkonstruktionerna – oavsett art – ges omedelbart företräde (framför t ex byte av fasadpanel). Därutöver kan skador sorteras i dels pågående och dels äldre, i dagsläget icke pågående. I vissa fall upplevs en skada mer drastisk än den i själva verket är. I de fall, om skadan är icke pågående och konstruktionens tekniska funktion inte är förbrukad, bör den angripna delen ses som bevarandevärd patina, t ex gistna panelbrädor och rostränder efter blankspik. Eftersträvan bör alltså vara att minimera åtgärderna.

Målet vid kommande reparationer bör också vara att förbrukat material ersätts med likvärdigt av samma kvalité, mått och teknik. Vid byte av brädor och timmer kan begagnat virke återanvändas efter bearbetning – nytt lokalt virke är dock att föredra. Allt takmaterial bör vara av nytt fullgott virke, takpapp eller plåt.

Vårdplanen ska ses som ett komplement – eller en del 2 – till den plan Regionmuseet upprättade över pannehusområdet (Regionmuseets rapport 2008:23).

Dansbanan

Historik

Dansen började som en fest för de anställda på Christinehofs slott under 1800-talet och utvecklades successivt till en folklig tradition med betydligt större geografisk spridning. Dansen och det som hörde därtill erbjöd en frizon från arbete, en upplevelse som även sentida besökare återkommer till. När dansbaneanlägg-

ningen, som ursprungligen uppfördes av Andrarums skytteförening och frivilliga brandkår omkring 1915, flyttades till alunbruket kom den också att ligga lite undanskymt och kanske förstärkte det upplevelsen av en frizon. Under 1940-talet kom även hemvärnet, Röda korset och idrottsföreningen (Andrarums IF) att ingå som ägare i anläggningen. En representant var från respektive förening ingick i styrelsen. Därutöver valdes en ordförande och en kassör gemensamt. Vinsten delades mellan de fem föreningarna.

Flytten av dansbanan – från slottsområdet till alunbruket – skedde 1951 och utfördes gemensamt på fritiden av de fem föreningarna. Alunbruket var då igenvuxet och eftersom träden där inte fick huggas enades de aktiva om att kringgå detta genom att bokstavligen *dra* omkull de träd som måste bort för att kunna rymma dansbanan. Mellan slagghögar och med stövlarna i stinkande lera tillbringades så gott som all fritid för att röja marken. De byggnader som kom att kringgärda dansbanan var till en början mycket enkla och uppförda av ”läkt och masonit”. De olika byggnader som finns på platsen i dag har genom åren tillkommit successivt. Den första som uppfördes var Tombola och chokladhjulsbyggnaden, därefter Serveringen (1955/56).

Alunbrukets dansbana användes endast några gånger om året. De två stora händelserna var pingst och midsommar. Då började festligheterna redan kl 13.00. Först kl 19.00 kom det riktiga bandet, artisten. Evenemanget avslutades som regel inte förrän vid ettiden på natten. Under dagen ändrades publiken. Familjerna anslöt under den tidiga eftermiddagen och avlöstes senare av ungdomar. Självklart fanns det även en stor grupp dansintresserade vuxna. Dansen stod i centrum och kring den fanns anslutande aktiviteter såsom lotteriförsäljning, tombola, luftgevärsskytte och servering.

Det var inte bara kaffe och läsk som sköljdes ner i struparna. I skydd av mörkret dracks det också starkare varor ur ”lomme flaskor”. Senare i dansbanans historia utvecklade framförallt ungdomarna en alltför stark koppling till alkohol. Detta blev till slut en starkt bidragande anledning till att alunbrukets dansbana lades ner år 2009.

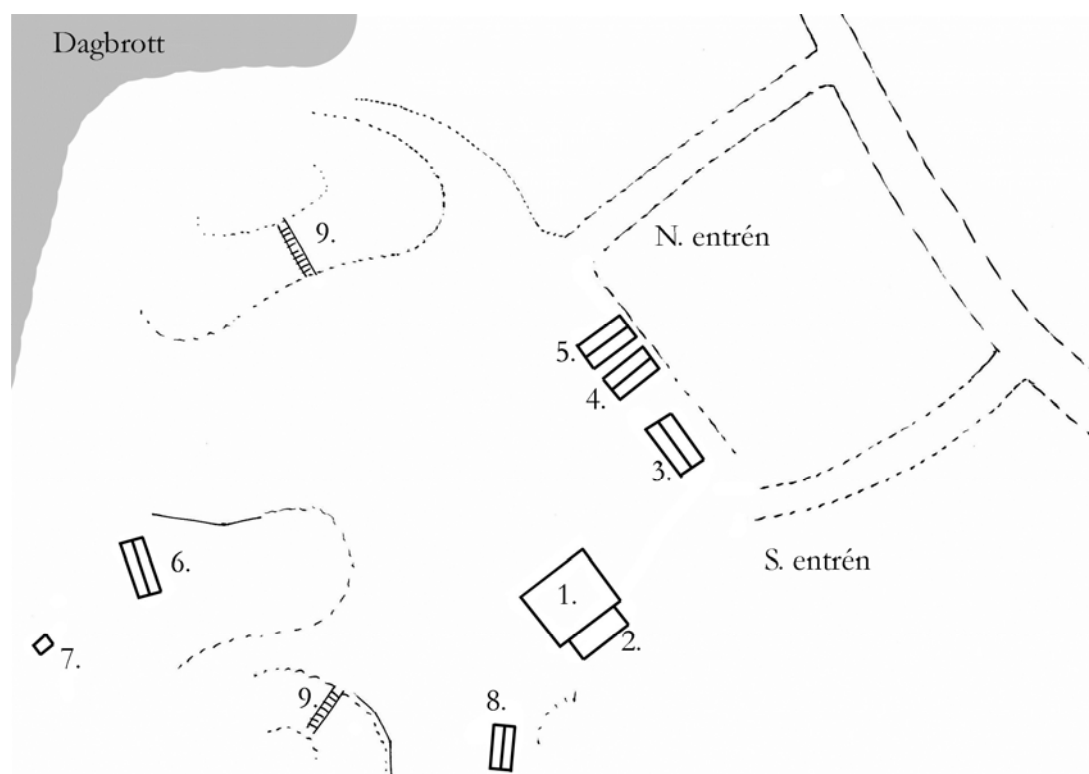
En viktig del i dansarrangemangen var inträdet och parkeringsanvisningarna. Till alunbrukets dansbana kom folk från ett stort omland. Verksamheten konkurrerade med andra dansanläggningar och evenemang, exempelvis i Kivik och Övedskloster. Det som lockade besökare till Alunbruket, förutom musiken, var bland annat det natursköna läget. Besökare berättar hur tält packades in i bilen, för att man skulle kunna övernatta intill anläggningen.

Antalet sålda biljetter varierade men brukade ligga på omkring 2000–3000. En del artister lockade större publik, då kom mellan 3000–4000 besökare och någon gång var antalet betalande uppe i 5000. De som försökte komma undan biljettkostnaden genom att ”planka” in på området kunde lätt avslöjas – att vada i

Verkaåns vatten ger rödfärgade skor och kläder. På andra håll omgärdas anläggningen av nätstängsel som för säkerhets skull kröns av taggtråd. Eventuella klättringar över staketet bör ha skapat revor i kläderna.

Dansbanan fick inte utvecklas till en permanent verksamhet. Festkommittén, som alltså omfattade Röda korset, frivilligbrandkåren, skytteföreningen, hemvärnet och Andrarums IF, fick anordna dans vid fem tillfällen per år. Därutöver kunde anläggningen hyras ut fyra gånger under säsongen. Småbrukarföreningen var en sådan extern förening som på 1950- och 60-talen anordnade dans under en ”dubbelhelg” i juli. Under senare år handlade det om folkmusikarrangemang och några gånger anordnades utomhusgudstjänster på platsen.

Situationsplan över dansbaneområdet. 1. Dansbana, 2. Scenen, 3. Tombola och chokladhjul, 4. Biljetter/garderob/loge, 5. Kontor, 6. Servering, 7. Dass för serveringspersonal, 8. Torrtoaletter, 9. Trätrappor i slänt.

Skadebild

Alunbrukets dansbana med tillhörande byggnader och bänkar uppvisar inte några större skador. På byggnaderna handlar skadebilden framförallt om rötskador på panel. Bänkarna och de två träskodda trapporna uppför högarna av rödfyr intill dansbanan behöver nya bräder/stolpar, då flera saknas och andra uppvisar rötangrepp.

Dansbana

Dansbanan är byggd på en stomme av betongplint och reglar. Dansgolvet utgörs av hyvlade brädor, som har spikats i den underliggande regelkonstruktionen. Tre breda ramper leder upp till dansgolvet. Runt golvet finns ett enkelt, vitmålat trästaket. Dansbanan har kontinuerligt underhållits och golvet lades senast om under början av 2000 – skadorna är därför minimala.

Dansbanan.

Scen

Scenbyggnaden var ursprungligen mindre. Sin nuvarande volym fick byggnaden under 1970-talet, då scenen byggdes till i respektive gavel för att rymma en 7-9-mannaorkester. Sockeln är av betongblock med krypgrund. Väggarna utgörs av regelverk. Ytskiktet består av brunmålad lockpanel. Det platta taket belagt med tjärpapp har fått en fris med liggande brunmålad panel.

Inne i scenbyggnaden finns även ett mindre logeutrymme samt toalett med dusch. I byggnaden förvaras två enkla, hopfällbara biljettskjul.

Scenen.

Tombola och chokladhjul

Byggnaden för tombola och chokladhjul. Sockeln är skyddad. Vägghkonstruktionen består av regler som klätts med liggande, spontad panel som brunmålat. Snickerier, såsom vindskivor och knutar, är vitmålade (invändigt är byggnaden gulmålad). På taket ligger korrugerad, mörkgrå plåt. Skadebilden är framförallt koncentrerad till byggnadens bakre långsida där marknivån möter panelen samt till det utskjutande taket på framsidan. Där uppvisar vindskivan liksom den korrugerade plåten skador. Vad som orsakat detta är inte känt men skadan är av mekanisk art.

Rötskadad panel.

Mekanisk skada i takfoten.

Biljetter/garderob/loge

Byggnaden som inrymde biljettförsäljning, garderob och loge har en sockel av betongblock. Regelkonstruktionen är klädd med liggande, spontad panel som brunmålats. Vindskivor och knutar är vitmålade. Taket är belagt med mörkgrå korrugerad plåt. Skadebilden omfattar endast enstaka rötskadade bräder, exempelvis vid dörr. Då panelen på flera ställen ligger i nivå med marken finns risk för fuktvandring. Uppförandeåret torde vara någon gång på 1970-talet.

Byggnaden är utrustad med såväl elektricitet, pentry som toalett och har i ett tidigare skede, enligt muntlig uppgift, varit trivsamt inredd med soffor etc åt de gästade artisterna.

Biljett/garderob/logebyggnaden.

Kontoret, interiör.

Kontor

I likhet med övriga komplementbyggnader har även kontoret en sockel av betongblock. Väggarna består av regelverk som klätts med liggande, brunmålade panel. Snickerierna är vitmålade och taket belagt med mörkgrå korrugerad plåt. Skadebilden omfattar även här rötskador. De har orsakats av fuktvandring, eftersom såväl panel som snickerier möter marknivån. Uppförandeåret torde vara någon gång på 1970-talet, men efter att biljett/garderob/logebyggnaden uppförts. Byggnaden, som är avdelad i två rum (fikautrymme för arrangörerna och kontor), är elektrifierad.

Torrtoaletter

De publika toaletterna inryms i en särskild byggnad, uppförd på 1970-talet. Totalt finns det 9 torrtoaletter i byggnaden, 6 på den östra sidan och 3 på den västra. Byggnaden inrymmer också 2 utrymmen med tvättställ, ett på var långsida, norra delen. Sockeln består av gjuten betong. Stommen av regelverk har klätts med liggande, spontad panel som brunmålats. Taket är belagt med mörkgrå korrugerad plåt. Skadebilden omfattar rötskador på panelen samt på dörrfoder.

Torrtoaletterna.

Servering

Serveringsbyggnaden, som uppfördes 1955/56, har en sockel av murade betongblock. Regelkonstruktionen är klädd med liggande, spontad panel som brunmålsats. Snickerierna är vitmålade. Dörrarna är enkla, även de klädda med panel. Taket är belagt med korrugerad, mörkgrå plåt. Skadebilden omfattar mindre rötskador i panel och snickerier. Generellt har serveringsbyggnaden klarat sig bättre än flera av de andra byggnaderna, eftersom sockeln här skapar adekvat avstånd mellan panel och marknivå. Invändigt finns dock tecken på fuktskada i taket. Oklart om den är åtgärdad eller om läckaget pågår.

Serveringen.

Interiören.

Dass för serveringspersonal

Strax bakom serveringsbyggnaden står ett dass som inte har använts sedan en vattentoalett installerades för personalen (i Biljett/garderob/logebyggnaden). Byggnaden håller nätt och jämt samman. Stommen är av regler som klätts med stående lockpanel. På taket ligger tjärpapp. En av väggarna har givit vika. Handfattet står ännu kvar liksom dassbänken. (Förfallet är så omfattande att en restaurering inte ter sig motiverbar – möjligtvis kan resterna säkras genom att ett nytt, enkelt tak monteras.)

Dass för serveringspersonalen.

Trappor och bänkar

I anslutning till scenbyggnad och dansbana har slagghögar nyttjats för enkla sittbänkar. Eftersom högarna, kallade rödfyrar, är branta har även enkla trappor uppförts med hjälp av bräder. Bänkarna består av betongrör med ovanpåliggande bräder. Idag saknar merparten av bänkunderredena sina sittbräder. Därtill uppvisar trappornas sättsteg flera rötskador. Såväl trapporna som bänkarna är vitmålade – förmodligen för att göra dem visuellt tydliga även efter mörkrets inbrott.

Trappor.

Träd med isolator

Områdets elförsörjning togs in via en isolator som monterats på en trädstam vid norra entrén. Trädet med isolatorn representerar en viktig del av områdets historia. Till skadebilden hör risk för rötskador, då stammen är kapad och saknar skydd mot nederbörd.

Stolpar för armaturer

Runt dansbanan finns stolpar uppsatta för den ledning på vilken enkla socklar med glödlampor var monterade. Kabeln togs ner då säsongen var över och monterades åter upp på våren. Stolparna är viktiga för helheten i miljön liksom möjligheten att ljussätta dansbanan och dess omgivning.

Trappa och bänkar, vy mot väster.

Trädstam med isolator.

Grusad plan

Området där dansbanan är placerad är naturligt lerbemängt. Den singel som festkommittén vid flera tillfällen har lagt ut över de ytor som används vid arrangemangen bidrar på ett grundläggande sätt till att göra miljön användbar och publik. I nuläget finns inte någon uttalad skadebild.

Vy mot dansbanan.

Plats för tält

Vid sidan om kontorsbyggnaden (nordväst) hyrde festkommittén ut en plats för tältarrangemang, där det anordnades pilkastning, kast på burk och luftgevärs-skytte. Idag finns inte några fysiska lämningar efter tälten men berättelsen lever.

Åtgärdsförslag

För att bevara dansbaneanläggning handlar åtgärderna i första hand om att ersätta skadat virke med friskt av samma material, dimensioner och utförande som det befintliga. I den mån det är möjligt bör den omgivande marken hållas fri från organiskt material, eftersom detta på sikt gör att marknivån höjs i förhållande till byggnadernas socklar. Byggnaderna liksom dansbanan och tillhörande bänkar och trappor uppvisar en enkelhet styrd av funktion. Vård- och underhållsarbetet handlar om att bibehålla känslan som har präglat alunbrukets dansbana. Det handlar inte om att förbättra utan om att behålla så mycket som möjligt av befintlig miljö och därmed minimera ingreppen.

Utöver byggnaderna omfattar åtgärdsförslaget också de mindre tydliga delarna i området, såsom en trädstam med isolator och stolpar för kabel med armerer. För att skydda dessa kan ett täckande skikt, företrädesvis plåt, toppmonteras. Det hindrar inte förfallet men minskar hastigheten på nedbrytningsförloppet. Till dessa mindre tydliga delar i dansbanans miljö hör också den grusade planen liksom den öppna platsen norr om kontoret.

Åtgärdsförslaget för alunbrukets dansbana hänger nära samman med berättelsen av hur anläggningen användes. Mot bakgrund av det är även de öppna platserna viktiga att bevara. För att till fullo förstå områdets tidigare användning, fordras antingen en guide eller en skrift som återberättar dansbanans historia. Eftersom området besöks av spontana turister skulle en skylt, med text, bild och situationsplan som beskriver dansbanan och dess kringverksamhet, aktivt bidra till levandegörandet av alunbruket.

- Rötskadat virke ersätts med friskt virke av samma material, dimensioner och utförande
- Målade ytskikt bör vid byte att nytt material bemålas med samma färgtyp och kulör
- Montering av skyddsplåtar på trädstam och stolpar för att fördröja nedbrytningsprocessen
- Håll undan träd och buskar (vedartad vegetation)
- Informationsskylt rörande dansbanan

Dagbrott

Dagbrottet besitter ett stort pedagogiskt värde inom ramen för bruksområdet och det utgör dessutom själva kärnan för den forna industriverksamheten.

Åtgärdsförslag

Strävan bör vara att hålla området öppet och fritt från vedartad vegetation så att vidden, djupet och materialet alunskiffer åskådliggörs i maximal omfattning. Något avgränsande staket mellan stig/dagbrott torde inte behövas eftersom vattenytan där emellan utgör ett naturligt hinder.

- Markera stigen runt dagbrottet med ett tydligt och ljus grusmaterial.
- Rensa området från vedartad vegetation.

Slagghögar

Alunbrukets verksamhet upphörde 1906. Efter det fortsatte alunbruksarbetarna att bränna det lager av krossad alunskiffer som fanns i brottet fram till ca 1912. Idag är slagghögarna av rödfyr, alunskiffer som bränts och sköljts med vatten, mestadels gräsbevuxna men fortfarande skymtar rödfyren fram. Processen kring alunproduktionen var omfattande. Utöver brytning, bränning och urlakning ingick sjudning, rödfärgsproduktion, utkristallisation av saffians, raffinering, utkristallisation av alun och tillverkning av vitriol. Alunets användningsområde var även det omfattande. Förutom brottet är slagghögarna den del av alunproduktionen som fortfarande är tydlig i landskapet. Slagghögarna bidrar till att skapa en säregen och spännande miljö.

Vy mot väster, Serveringen i bakgrunden till vänster.

Åtgärdsförslag

För att lyfta fram slagghögarna som en avgörande del av alunbrukets kulturmiljö, bör växtligheten hållas nere. Då möjliggörs en tydlig upplevelse av slagghögarnas volymer och av materialet i sig. Processflödet kring alunbruket är inte lätt att förstå för den som saknar kunskap om alun. Regionmuseet föreslår därför att en kompletterande informationsskylt sätts upp i anslutning till slagghögarna.

- Håll undan uppväxande träd och buskar (vedartad vegetation)
- Informationsskylt som förklarar processflödet kring slagghögarna (rödfyren)

Klockstapel

Klockstapeln, vy mot nordväst.

Historik

En klockstapel har funnits på alunbruket sedan åtminstone 1711. Funktionen har varit att som vällingklocka förmedla arbetets igångsättning, raster etc. Den tidigast bekräftade klockstapeln var placerad någonstans på Norrevång, dvs på fältet väster om nuvarande placering.

Vid en omfattande brand 1730, då även flera kringliggande hus eldhärjades, förstördes stapeln. Efter branden uppfördes en ny stapel vid inspektorsbostaden Bergsbo, i anslutning till Christinehof. År 1750 flyttades Andrarums kyrkklocka,

gjuten 1572, till stapeln i samband med att en ny, större klocka göts till kyrkan. Stapelklockan sprack därefter 1767, men blev omgjuten året därpå.

Troligtvis flyttades klockstapeln till nuvarande plats ca 1800, i samband med att en ny inspektorsbostad uppfördes vid brukets östra del, vid byggnaden som idag benämns Förvaltarstallet. (Plats för inspektorsbostaden skapades i samband med att Södra verket och Södra pannehuset avvecklades 1792.)

Enligt en inskription på stapel ska den ha återuppförts 1912 – samma år som bruket avvecklades. Sannolikt var det konstruktionen från ca 1800 som på något sätt restaurerades eller modifierades efter att t ex ha rasat. Därefter skedde en renovering/ombyggnad 1957.

Det är okänt i vilken mån den befintliga stapeln har kvar sitt ursprungliga utseende, men den torde åtminstone ha haft en snarlik konstruktion sedan uppförandet efter branden 1730. Eventuellt kan förstärkningsarbeten ha skett i samband med att stapeln utrustades med den – får man förmoda – större kyrkklockan. Till exempel kan antingen de yttre eller inre snedsträvorna utgöra ett komplement, så att stapeln skulle klara av att hantera den extra rörelseenergi som kyrkklockan alstrat.

Vid uppmätning av stapelns delar, mars 2011, noterades att alla mått slutade på jämt tio- eller femtal. Detta skvallrar om att stapeln, åtminstone till sin volym, kan ha justerats något i förhållande till sitt ursprungliga skick. Stapeln från ca 1800 har varit måttsatt i aln (1 svensk aln = 0,59 m, 1 dansk aln = 0,56 m), och skulle en *restaurering* ha skett 1912 torde samma mått till största delen använts eftersom en borttagen del oftast användes som mall (metersystemet infördes först 1889). Troligare är då att en ny- eller ombyggnad skedde 1912 och att denna konstruktion sedan restaurerades 1957.

Spår på den befintliga stapelkonstruktionen avslöjar att timret blivit sågat med klingsåg. Hela stapeln är sedan gammalt struken med faluröd slamfärg. Om ombyggnad skett 1957 torde färgen inte härröra från brukets egna, tidigare produktion av rödfärg, vilken upphörde en bit in på 1900-talet.

Trämateriäl i stapeln är sågad ek i mätten 25x25 cm. Fotträna, vilka är bladdade i varandra, är fritt upplagda på en stenpackning – sten har även lagts mellan fotträna (troligtvis i stabiliserande syfte). Mellan stolpar och lösholtar finns dragjärn, förankrade med grova krampor. Samtliga timmerdelar är på traditionellt vis tappade i varandra. Stapelns tak är av typen tälttak och de fyra takfallen är täckta med spån. Skarven mellan takfallen täcks med överlappande vattbrädor. Nocken pryds av en träspira. Klockan, som har en hopnitad spricka, är i dagsläget inte funktionsduglig.

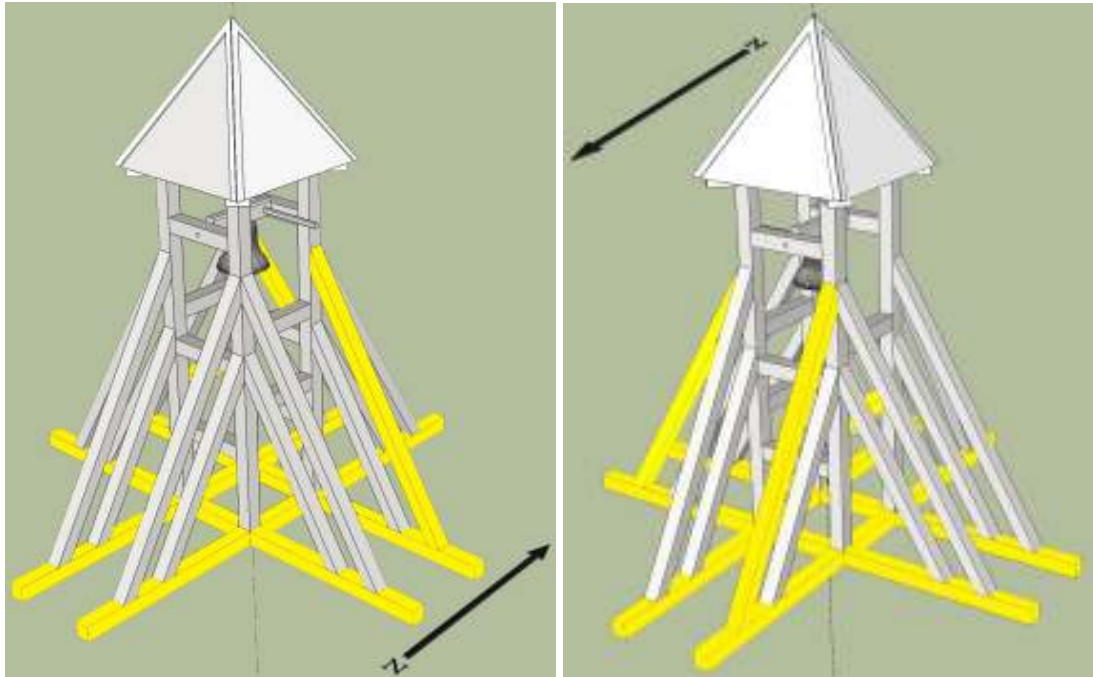
Stapeln måste anses ha en stark kulturhistorisk förankring på platsen och har i alla tider utgjort ett tydligt landmärke.

Skadebild

Stapelns timmer uppvisar varierande skador, både sådana som förstört enskilda konstruktionsdelar till lättare rötskador. Snedsträvorna har dessutom en omfattande sprickbildning. Därtill kommer skador i form av bortfallna järndetaljer och bortfallet timmer. För stapelns fortlevnad krävs att framförallt basen (fotträna) och snedstyvorna är i funktionsdugligt skick. Partiellt är stapeln beväxt med mossa och alger, främst på snedsträvorna, och i stengrunden har vedartad vegetation fått fäste. Det ska nämnas att vissa delar av konstruktionen ej gick att undersöka vid inventeringstillfället, såsom samtliga tappar och takkonstruktionen. Vad gäller taket förefaller detta rent visuellt att vara i acceptabelt skick, men en närmare undersökning bör företas i samband med att timmer byts. Eventuellt bör spiran omfästas.

Exempel på rötskador i fotträ och snedsträvor samt sprickbildningen, östra sidan.

Gulmarkerade delar visar timmer som är i stort behov av byte.

Åtgärdsförslag

- Klockstapeln, i egenskap av landmärke, bör tydligare knytas samman med bruket genom att skogsridån, belägen mellan stapeln och Pannehusområdet, starkt glesas ut, alternativt tas bort. Härigenom ökar det pedagogiska värdet i förhållande till brukets övriga bebyggelse markant.
- Stapelns fyra fotträ, 8,5 meter långa är i behov av byte (gulmarkerade). Svåra rötskador förekommer på ca 30-40 % av timret. Vissa angrepp går ner till kärnan. Nytt timmer ska vara sågad ek. Eventuellt kan skarvning komma i fråga, men då fotträna regelbundet utsätts för vädrets påverkan torde detta inte vara den mest optimala lösningen.
- Snedsträvorna ses över och fixeras vid behov av bandjärn med krampor av modell likt befintligt. Två av strävorna bör bytas (gulmarkerade). Snedsträvorna ska inte skarvas eftersom de utgör konstruktionens mest vitala delar.
- Den nedersta lösholten på västra sidan har fallit bort på grund av att tappar ruttat bort (gulmarkerad). Ny lösholt av ek tillverkas likt befintlig samt återsätts på ursprunglig plats. Det kan i samband med detta bli nödvändigt att lyfta en av stolparna ur läge för att skapa åtkomst för lösholtens tappar! Dragjärnen återmonteras.
- Mossor och alger avlägsnas genom varsam skrapning och borstning med rot- eller stålborste.
- Taket undersöks närmare i samband med timmerarbeten. Lösta takspån omfästs, ev kompletteras med nytillverkade av mått likt befintliga. Materialet är troligtvis ek.

- Hela stapeln avfärgas med faluröd slamfärg. Taket, inkl vattbrädorna, kan med fördel strykas med opigmenterad, dalbränd trätjära – helst i två omgångar (utföres sommartid).
- Vedartat vegetation klipps bort och stubbarna förses med träddödande preparat, t ex Ekoplugg.

Rötskador och sprickor på norra sidan.

Kristianstad/Lund 2011-04-15

Jimmy Jublin Alftberg & Helene Stalin Åkesson

Källor och litteratur

Tryckta källor och litteratur

Allpere, Olga och Helene Willstrand och Alice Öberg: *Karlsfors Silverfallet – Industriområde återerövrat av naturen*, Göteborgs Universitet, Institutionen för kulturvård, 1993:24.

Book, Tommy och Daniel Bergman: *Förgängelsens geografi – Provisorier i landskapet*, Carlsson, Stockholm, 2008.

Digitala medier

<http://www.upptacksverigeshistoria.se/sok-besoksmal/visa/603/>, 2011-04-13

<http://www.christinehof.nu/?page=page4d7801bb32540>, 2011-04-13

http://www.raa.se/publicerat/varia2009_37.pdf, 2011-04-13

<http://www.lst.se/NR/rdonlyres/85464597-9E39-4153-8287-5058226373E9/65699/BergKinnekulle0215.pdf>, 2011-04-13

<http://www.lst.se/NR/rdonlyres/135A451E-0079-454C-8F80-BBA73F0109E9/0/Byggnadsminnen060712.pdf>, 2011-04-14

Informanter

Eva Ditlevsen, guide, Högestads och Christinehofs Fideikommiss AB

Gert Lagerstedt, hembygdsföreningen

Stig Nilsson, tidigare aktiv i festkommittén för Alunbrukets dansbana

Bilaga

CHRISTINEHOF
ALUNBRUKET
MIDSOMMARFEST vid det natursköna ALUNBRUKET
Midsommardagen kl. 13.00-01.00

Kl. 14.00-18.00 **THE GAYES**
15 års jubileer med LP nr 4

Kl. 20.30-01.00 **LEIF BLOMS**
FYRA STOLAR
TOMELILLA
FOLKDANSGILLE

Kl. 14.30
Kl. 16.30

Basararrangeringar - Servering
Hjärtligt välkomna! OBS! Camping ej tillåten
Andrarums Röda Korsets, Andrarums Skytte-, Idrotts-, Hemvärnskamrat o Brandkårslöreningar

Annons 18 juni 1981.

St. D.

CHRISTINEHOF
ALUNBRUKET
PINGSTFEST för hela familjen vid det natursköna ALUNBRUKET
Pingstdagen kl 13.00-01.00
Scenprogram kl 15.00 ★★★★★ Dansmusik

14.00-19.00 **BENGT HEDINS**
★★

20.30-01.00 **CURT HAAGERS**
★★★★★

Servering, tombolor, chokladhjul,
skjutbanor, barnkaruseller m m.
Hjärtligt välkomna!

HASSE & KVINNABÖSKE BAND
Solist ARTUELL LÖYMC ANGLEHÖRD

Andrarums Röda korsets, Andrarums Skytte-, Idrotts-,
Hemvärnskamrat-, och Brandkårslöreningar.

Annons, odaterad, omkring 1990.

Regionmuseets rapportserie 2011

Kulturmiljö

1. Södervidinge kyrka – ny församlingslokal under läktaren, Södervidinge sn, AM, Petter Jansson och Maria Sträng, 2010
2. Snåraarskeramiken. En aktivitetsbunden produktion, Vä sn, Ceramologisk undersökning, Birgitta Hulthén
3. Arlövs kyrka – ljussättning och flytt av altare, Arlövs sn, AM, Maria Sträng, 2010
4. Hässlunda kyrka – invändig ändring, Hässlunda sn, AM/AK, Lotta Eriksson & Maria Sträng, 2009-2011
5. Halmstads kyrka – yttre renovering, Halmstads sn, AK, Petter Jansson och Kerstin Börjesson, 2007-2008
6. N. H. Nilsson i Hammenhög – nytt tak på automobilpalatset, Hammenhögs sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2010-2011
7. Reslövs kvarn – omläggning av tak, Reslövs sn, AM, Ingela Blomén, 2010-2011
8. Aosehus, Åhus sn, kompletterande undersökning SU, J Juhlin Alftberg/H Lilja, 2010
9. Kävlinge gamla kyrka, -konserveringsarbeten etapp 1-3, Kävlinge sn, AK/AM, Petter Jansson & Ingela Blomén, 2008-2010
10. Ångfärjestationen – en plats för möten och minnen, Helsingborgs sn, BMU, Maria Sträng & Ingela Blomén, 2011
11. Hovby smedja – Elvings värld, Norra Åsum sn, BMU, Ingela Blomén, Paul Hansson & Linnea Stolle
12. Vårdplan Alunbruket, Andrarum sn, VP, Jimmy Juhlin Alftberg & Helene Stalin Åkesson, 2011

Förkortningar:

AF- antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AM- antikvarisk medverkan
AU- arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt
FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD- murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning
PJ- projektrapport
VP- vårdplan
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD- byggn-ark-dokumentation
BMU- byggnadsminnesutredning

